ISSN: 1304-4796
Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
Manisa Celal Bayar University Journal of Social Sciences
2025; 23 (3); 116-136

Yerel Kaynakların Ekonomik Değere Dönüşümü: Turan (Bayındır) Kuru Çiçekçilik Örneği

Elif Yücebaş[1, 2]

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Turan'daki (Bayındır) kuru çiçekçiliğin köyde ne zaman başladığını ve geliştiğini, sürdürülebilir bir geçim kaynağına dönüşmesindeki dinamikleri incelemek ve kırsal kalkınma açısından bir örnek oluşturmaktır. Alan araştırması bulgularına dayanan çalışmada, 2024 Ocak-Şubat döneminde kuru çiçek üreticileri ile yerel düzeydeki ilgili kamu kurum ve kuruluş temsilcileri ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiş ve sahada gözlemlerde bulunulmuştur. Araştırma bulgularına göre; Turan köyünde kuru çiçekçilik faaliyetinin başlamasının nedenleri köyde tarımsal üretime uygun arazilerin azlığı, köyde sulama olanaklarının olmamasıdır. Bunların yanı sıra Çin'de üretilen ve talep gören plastik çiçeklerin sağlık sebebiyle satışının yasaklanması ile doğal ürünlere olan talebin artması köyün yerel kaynaklarının kullanımını ön plana çıkarmıştır. Emek-yoğun bir üretim sürecine sahip olan faaliyet yoğunluklu olarak kadınlar tarafından yürütülmektedir. Köy halkı tarımsal ürün üreticisinden ziyade tarım işçisi olma özelliğini taşımaktadır. Kuru çiçekçiliğin yıl boyunca yapılabiliyor olması bu faaliyetin sürdürülebilir bir geçim kaynağı olmasında önemli bir dinamiktir. Üreticilerin sermaye yetersizliğinin üretim aşamalarına teknolojinin dahil edilmesini zorlaştırdığı; fiyat dalgalanmaları ve üreticiler arasındaki rekabetin, kazanç istikrarını olumsuz etkilediği görülmektedir. Yerel düzeyde idari birimlerin düzenlediği festivaller, kuru çiçek üreticilerinin tanıtım ve satış faaliyetlerini desteklemektedir. Kooperatifleşme girişimleri, iş birliği kültürünün eksikliği nedeniyle sınırlı kalmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Kırsal Kalkınma, Yerel Yönetimler, Bayındır.*

Transformation of Local Resources into Economic Value: The Case of Dry Floriculture in Turan (Bayındır)

ABSTRACT

This study investigates the inception and development of dry floriculture in Turan (Bayindir). Furthermore, this paper assesses its transformation into a sustainable livelihood and illustrates it as an example of rural development. From January–February 2024, semi-structured interviews were conducted with dried flower producers and personnel of relevant local public institutions and organizations. Also, this study was supplemented by field observations, based on field study findings. The research findings suggest that the restricted availability of agricultural land and water resources in Turan village resulted in the development of dry floriculture. The prohibition on the sale of manufactured flowers from China, driven by health concerns and a rising desire for

[1] İletişim Yazarı: elif.yucebas@deu.edu.dr
[2] Dr. Öğr. Üyesi, Dokuz Eylül Üniversitesi İzmir Meslek Yüksekokulu, ORCID: 0000-0002-2544-1318

(Makale Gönderim Tarihi: 05.01.2025 / Yayın Tarihi:30.09.2025)
Doi Number: 10.18026/cbayarsos.1613983
Makale Türü: Araştırma Makalesi

natural items, underscores the village's reliance on local resources. Women predominantly engage in the labor-intensive production process. The residents are agricultural laborers rather than producers of farm commodities. Dry floriculture's year-round feasibility contributes significantly to its sustainability. Price fluctuations and producer competition significantly impact profit stability, and producers' lack of cash hinders their ability to integrate technology into production stages. Local administrative units organize festivals to aid in the promotion and sale of dried flowers. A lack of collaborative culture restricts cooperative initiatives.

Keywords: *Rural Development, Local Governments, Bayındır*

1. GİRİŞ

Kalkınma kavramı, ekonomik büyüme ile birlikte aynı zamanda çevresel, toplumsal ve mekânsal boyutlarda gelişim ve değişimi de içermektedir. Bu bağlamda, günümüzde kalkınma anlayışı, yalnızca kişi başına düşen milli gelirin artışını değil, aynı zamanda toplumsal gelişmeyi ve ilerlemeyi de kapsayan daha geniş bir perspektife doğru evrilmiştir. 1970'lerin kalkınma stratejisi, büyüme eşliğinde gelirin yeniden bölüşümü ve temel ihtiyaçların sağlanmasını temel alırken, 1980'li yıllarda bu strateji yerini yapısal uyum stratejisine bırakmıştır (Thorbecke, 2009, s. 148). Bu dönemde bütünleştirilmiş kırsal ve tarımsal kalkınma süreci tamamlayıcı bir politika olarak ön plana çıkmıştır (Thorbecke, 2009, s. 138-141). Adelman'a göre kalkınma, yalnızca ekonomik büyüme değil; kendi kendine sürdürülebilen bir büyümeyi, üretim yapılarında yapısal dönüşümü, teknolojik ilerlemeyi, sosyal, siyasi ve kurumsal modernleşmeyi ve toplum genelinde yaşam koşullarının iyileşmesini sağlar (Adelman, 2000).

Yaşanan çevresel felaketler, bölgeler arasındaki dengesizlikler, gelir dağılımındaki adaletsizlikler ve yoksulluğun artışı kalkınmayı yalnızca refah artışına indirgemenin dışında başka faktörlerin de devreye sokularak bir topyekûn gelişme sağlanmasını gerekli kılmıştır. Kalkınma, az gelişmiş ya da gelişmekte olan toplumlarda bölgelerarası gelişmişlik farklarının azaltılması, gelir dağılımında adaletin sağlanması ve üretim artışının sağlanması konularında merkezi yönetimlerin planlama ve yönetimi kapsamındadır. Süreç içinde merkezi planlamanın yanı sıra yerel ve bölgesel düzeyde taleplerin, ihtiyaçların tespit edilmesi ve yerelin/bölgenin koşullarına uygun bir kalkınma anlayışına ihtiyaç duyulmuştur. Özellikle yerel/bölgesel düzeydeki farklılıkları özdeşleştirmekten ziyade farklılıkları temel alıp yerele özgü bir kalkınma anlayışının varlığı daha önemli bir hale gelmiştir. Bu bağlamda, kırsal kalkınma politikaları genellikle merkezi yönetimlerin öncülüğünde biçimlenirken, yerel düzeyde yürütülen ve bölgenin özelliklerine uyum sağlayan politika girişimleri olarak ortaya çıkmaktadır. Süreçte yerelin/bölgenin ekonomisine, iklimine, sosyal beşerisine, kültürüne özgü çözümler ya da yaklaşımlar kalkınma kavramına işlemiş ve alanını genişletmiştir.

Bu araştırma, İzmir ili Bayındır ilçesi Turan köyünde önemli bir geçim kaynağı olan kuru çiçekçiliğin köyde ne zaman başladığını belirlemeyi, bu faaliyetin sürdürülebilir bir geçim kaynağına dönüşümünü incelemeyi ve kırsal kalkınma açısından bir örnek oluşturarak tartışmayı amaçlamıştır. Aynı zamanda, kuru çiçekçiliğin sürdürülebilirliği ile ilgili verileri

yerel düzeydeki kurum ve kuruluşlar için oluşturmayı hedeflemiştir. İlgili literatür tarandığında Bayındır ve çevresi ile ilgili tarımsal üretim (Şahin ve Miran, 2008), süs bitkileri üretimi ve yetiştiriciliği, peyzaj özellikleri gibi mevcut çalışmaların olduğu görülmektedir (Çakar vd., 2019a)(Çakar vd., 2023b). Ancak spesifik olarak kuru çiçekçilik ve bunun yerel halk üzerindeki etkilerine odaklanan bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu çalışma, Bayındır Turan Köyü'nde kuru çiçekçilik faaliyetinin kırsal kalkınmadaki rolünü inceleyerek literatüreki bu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Araştırma soruları şu şekilde biçimlenmiştir:

Kuru çiçekçilik faaliyeti Turan köyünde ne zaman başlamış; bu süreçte nasıl bir yaygınlaşma ve gelişim göstermiştir?

Kuru çiçekçilik, Turan köyündeki tarımsal emeğin dönüşümünü ve yerel ekonomik yapıyı nasıl şekillendirmiştir?

Kuru çiçekçilik üretiminde karşılaşılan zorluklar nelerdir?

Kuru çiçekçiliğin sürdürülebilir bir geçim kaynağı olması konusunda yerel halkın ve ilgili kurum ve kuruluşların rolü nedir?

Çalışmanın birinci bölümünde kırsal kalkınma, uluslararası yaklaşımların etkisiyle Türkiye'de kırsal kalkınma süreci ve kuru çiçekçilik faaliyetinin küresel ve yerel düzeydeki konumuna yer verilmiştir. İkinci bölümde, araştırma tasarımı, örneklem ve veri toplama yöntemleri ile araştırma sahasının coğrafi, ekonomik ve sosyal özellikleri ele alınmıştır. Üçüncü ve sonuç bölümünde ise Turan köyünde yürütülen kuru çiçekçiliğin başlangıcı, gelişimi, sürdürülebilir bir geçim kaynağı olma sürecinde karşılaştığı zorluklar ve yerel düzeydeki idari yapılar ile kurduğu ilişkiler değerlendirilmiştir.

1.1. Kırsal Kalkınma

Kalkınma politikaları, başlangıçta merkezi yönetimin kontrolü ve yönlendirmesi altında yürütülmekteyken, zaman içinde yerel ve bölgesel yönetimlerin aktif katılımını içeren bir sürece dönüşmüştür. Bu dönüşüm, kırsal kalkınma, yerel kalkınma gibi kavramlar aracılığıyla açıklanmaktadır. Bu kapsamda kırsal kalkınma; "küçük toplulukların içinde bulundukları ekonomik, sosyal ve kültürel koşulları iyileştirmek amacıyla giriştikleri çabaların, devletin bu konudaki çabalarıyla birleştirilmesi, bu toplulukların ulusun bütünüyle kaynaştırılması, ulusal kalkınma çabalarına tam ölçüde katkıda bulunmalarının sağlanması sürecidir" (Geray, 1968, s. 156).

1970li yıllarda kalkınma kavramı, ekonomik ve sosyal kalkınma için büyümenin gerekli ve yeterli koşul olduğu inancı yerini giderek büyümenin gerekli olsa bile yeterli olmayabileceği görüşüne bırakmaya başlamıştır (Thorbecke, 2009, s. 140). 1980'lerde yaygın olan yapısal uyum stratejilerinin tamamlayıcı unsurları dışa dönüklük, piyasalara güven/serbest piyasa yanlısı politikalar ve devletin rolünün asgariye indirilmesini içermiştir (Thorbecke, 2009, s. 149). Aynı dönemde, kırsal kalkınma, dış teknolojilere ve ulusal düzeydeki politikalara dayalı, yukarıdan aşağıya bir planlama anlayışı ile şekillenmiştir.

Ancak zamanla, merkezi yönetimlerin tek başına belirlediği politikalar yerine, yerel düzeyde taleplerin ve ihtiyaçların daha etkin bir şekilde tespit edilmesi ve bu doğrultuda kırsal kesimde yaşayanlara kendi önceliklerini belirleme ve değişimi yönlendirme yetkisi tanıyan katılımcı bir süreç benimsenmiştir. Böylece tabandan yukarıya doğru işleyen, yerelin koşullarına uyumlu bir kalkınma anlayışı olarak görülmeye başlanmıştır. (Ellis ve Biggs, 2001, s. 443).

Küreselleşmenin artmasıyla birlikte, yerel rekabetçilik endişeleri ortaya çıkmış ve bu durum, küresel ekonomide yerel girişimciliği desteklemek için dışsal ve içsel süreçlerin etkili bir şekilde entegre edilebileceği konusunda soruları gündeme getirmiştir. Dolayısıyla, yerel kalkınma kavramı çeşitli açılardan incelenmiştir. Yerel kalkınma, bir bölgenin ekonomik kapasitesini geliştirerek ekonomik geleceğini ve herkes için yaşam kalitesini iyileştirmektir. Swinburg vd.'nin (2006, s. 1) ifadesine göre, kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği yaparak ekonomik büyüme ve istihdam yaratılması için daha iyi koşullar oluşturdukları bir süreç söz konusudur. 1980 sonrasında, merkezi yönetimin belirlediği kalkınma politikalarından ziyade, yerel potansiyeli ve rekabet avantajlarını değerlendiren bir anlayış olan yerel kalkınma modeli öne çıkmıştır (Rodriguez-Pose, 2001, s. 9). Bu süreç içinde, bölgesel kalkınmanın teşvik edilmesiyle birlikte, yerel düzeyde karar alma ve yönlendirme büyük önem kazanmıştır.

2000'li yıllardan itibaren hızlı küreselleşen bir dünya ekonomisi temelinde kalkınmanın amaçları ve tanımı daha da genişlemiş; insani gelişmede iyileşme giderek ulaşmak için mücedele verilmesi gereken nihai hedef olmuştur (Thorbecke, 2009, s. 168-169). Bu çerçevede, Hemsing (2003, s.69) yerel kalkınmayı, yerel yönetimler, toplum ve sivil gruplar ile kamu kurumları arasında ortaklıkların kurulduğu bir süreç olarak tanımlamıştır. Yerel yönetimler, özellikle gelişmekte olan bölgelerde bölgesel kalkınmayı iyileştirmek için bölgenin potansiyellerini araştırarak ve geliştirerek toplumun refahını artırmaya çalışmaktadır. Wiyono vd.'nin (2022, s. 91) belirttiği gibi, bir bölgenin gelecekte ekonomisini ve yaşam kalitesini iyileştirmek için ekonomisini geliştirme yeteneği yerel ekonomik kalkınma olarak adlandırılmaktadır. Bu süreç, doğası gereği iş sektörü, toplum çıkarları ve yerel yönetimler arasında bir ortaklık gerektirmektedir (Swinburn vd., 2006, s. 1).Yerel yönetimler, elverişli bir iş ortamı ve altyapı koşullarının yaratılmasında önemli bir kolaylaştırıcı rol oynamaktadır (Helmsing, 2003, s. 70). Bu bağlamda yerel yönetimler, iş geliştirme ve başarı için elverişli bir ortam yaratmada önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir.

1.2. Uluslararası Yaklaşımların Etkisiyle Türkiye'de Kırsal Kalkınma

Ulusal düzeyde yürütülen yerel ve bölgesel kalkınma politikaları Birleşmiş Milletler (BM), OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü) ve AB (Avrupa Birliği) gibi uluslararası kuruluşların yaklaşım ve politikaları çerçevesinde şekillenmektedir. OECD'nin "The Culture Fix: Creative People, Places and Industries" raporunda, kültürel ve yaratıcı bölgelerin oluşturulması, politika yapıcıların kültürel ve yaratıcı sektörleri yerel düzeyde teşvik edebilmelerinin bir yolu olduğu belirtilmiştir. Bu bölgeler genellikle kültürel ve

yaratıcı işletmelerin, çalışanların ve sanatçıların bir şehirdeki belirli bir cadde veya alan etrafında kümelenmesi yoluyla organik olarak ortaya çıkmakta, istihdam yaratma ve gelir yaratma yoluyla yerel kalkınmanın önemli bir itici gücü olmaktadır. Ekonomik etkilerinin ötesinde, sağlık ve refahın desteklenmesinden sosyal içerme ve yerel sosyal sermayenin teşvik edilmesine kadar önemli sosyal etkileri de vardır (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD), 2022a).

Türkiye'de kırsal bölgelerindeki ekonomik ve sosyal kalkınma çabaları, uluslararası faktörlerin etkisi altında biçimlenmektedir. Başka bir ifadeyle, Türkiye'nin kırsal kalkınma alanındaki taahhütleri, BM'nin 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, AB Ortak Tarım Politikası ve Paris İklim Anlaşması gibi uluslararası bağlamda yer almaktadır. AB'nin kırsal kalkınma amaçlarının temelinde toplum temelli yerel kalkınma yaklaşımı yatar. Türkiye'nin de 2015 yılında kabul ettiği Avrupa Kırsal Manifestosu'na göre, kırsal kalkınma; çeşitlenmiş kırsal ekonomilerin ve yüksek kaliteli çevre ile kültürel mirasın etkin bir şekilde yönetimiyle desteklenen, canlı, kapsayıcı ve sürdürülebilir kırsal toplulukları (Kalkınma Bakanlığı, 2018) teşvik etmeyi amaçlar. Ulusal Kalkınma Stratejisi (2021-2023) belgesinde, kırsal kalkınmanın temel amacı; sürdürülebilir kırsal kalkınma anlayışı çerçevesinde, kent ve kır arasındaki gelişmişlik farklarının azaltılması, kırsal dokunun korunması ve yöreye özgü çözümlerin geliştirilmesi, kırsal nüfusu yerinde kalkındırma ve refah düzeyinin arttırılması olarak ifade edilmiştir (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2021a, s. 5). Bunun yanı sıra yerele özgü geleneksel el sanatları ve zanaatkârlık gerektiren katma değerli ürünlerin desteklenmesi ve yerel ürünlerde katma değer artışının sağlanması kırsal ekonominin çeşitlendirilmesi amacıyla ön plana çıkan kırsal kalkınma stratejilerindendir. Kırsal kalkınma stratejilerinde öne çıkan bir diğer hedef, yöreye özgü el sanatları ve zanaat ürünlerini teşvik etmek ve aynı zamanda tarım dışı yerel ürünlerin katma değerini artırmaya (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2021a, s. 44) odaklanmaktır. Bu yaklaşımın temel amacı, toplum kalkınmasını merkeze alarak yerel toplulukların potansiyelini harekete geçirmek, girişimciliklerini teşvik etmek, üretkenliklerini artırmak ve yaşam kalitelerini iyileştirmektir.

Türkiye'de bu yaklaşıma paralel 12. Kalkınma Planında "kırsal ekonominin büyümesi için desteklenecek tarım dışı sektörler çeşitlendirilecek, girişimcilik ve kırsal yenilikçilik teşvik edilecek; yerel yönetimlerin girişimciliğin geliştirilmesine yönelik kapasiteleri artırılacaktır. Yerel yönetimlerin üretim ve pazarlamaya yönelik kuracağı yapılara destek sağlanacaktır" şeklinde belirtilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023, s. 232). Aynı planda kırsal kalkınmanın amacının; kırsal kesimde üretken işgücü oluşturularak ekonominin canlandırılması, sürdürülebilir doğal kaynak yönetiminin sağlanması ve yaşam kalitesinin artırılması suretiyle nüfusun kırsalda tutundurulması temel amaç olarak ifade edilmiştir. (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023, s. 219). Bu yaklaşıma paralel olarak Tarım ve Orman Bakanlığı "Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Tarıma Dayalı Yatırımların Desteklenmesi Hakkında Tebliğ (2023/51)" yayınlamıştır. Tebliğin amacı, doğal kaynaklar ve çevrenin korunmasını dikkate alarak kırsal gelir düzeyini artırmak,

tarımsal üretim ve tarıma dayalı sanayi entegrasyonunu sağlamak, gıda güvenliği ve tarımsal pazarlama altyapısını güçlendirmek, alternatif gelir kaynakları oluşturmak ve yeni teknolojilerin kırsal alanda kullanımını yaygınlaştırmaya yönelik yatırımları desteklemektir (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2023b, Tebliğ No: 2023/51).

Kırsal ekonomiler temiz çevre, turizm ve bir bölgenin kültürel mirası gibi önemli kamusal ve yarı kamusal mallar da dahil olmak üzere, kentsel bağlamda üretilemeyen temel mal ve hizmetleri sağlar. Kırsal alanlar çevresel açıdan daha sürdürülebilir bir büyüme modeline geçişte kritik bir role sahiptir (OECD, 2014b, s. 17). Yerel ekonomilerin güçlendirilmesi, yerel kaynakların değerlendirilmesi, katma değer yaratılması ve sürdürülebilir bir geçim kaynağı oluşturulması için çeşitli sektörlerin geliştirilmesi ayrı bir öneme sahiptir. Bu bağlamda Türkiye'de son on yıldır yükselişe geçen kuru çiçekçilik sektörü kırsal kalkınmaya katkı sağlaması, yerel ve küresel düzeyde sağladığı ekonomik katkı sağlaması ve sürdürülebilir bir geçim kaynağı olmasıyla dikkat çekmektedir.

1.3. Kuru Çiçekçilik: Küresel ve Yerel Perspektifler

Süs bitkileri üretiminde ticarete konu olanlar arasında kesme çiçekler yer almaktadır. Kesme ve kuru çiçek yetiştiriciliği, üretim kapasitesi ve üretim değer açısından süs bitkileri sektörünün en geniş paya sahip olan alt dalıdır (Türkmenoğlu ve Fakir, 2016, s. 148). Kesme çiçek, buket, sepet, çelenk ve aranjmanlarda kullanılan çiçek, gonca, dal ve yaprakların taze, kurutulmuş, boyanmış ya da ağartılmış olarak kullanıma sunulması aşamalarının tümünü kapsamaktadır (Doldur, 2008, s. 43). Kesme çiçekler içinde yer alan kuru çiçek, dağlardan, ovalardan, göllerden doğal olarak toplanan ya da yetiştirilen; havayla, presle, sıcak hava fırında vb. çeşitli işlemlerden geçirilerek (Mir, 2023, s. 31) (Vidhya vd., 2021, s. 2136) renklendirilen ve günlük yaşamda dekoratif amaçlı kullanılan bir süs eşyasıdır. Kuru çiçeğin avantajları şu şekildedir (Patel vd., 2018, s. 65):

a. Hammaddenin ucuz olması ve yıl boyunca mevcut olması
b. Raf ömrünün uzun olması
c. Renklendirme yapılabilmesi
d. Çok az bakım gerektirdiği için uzun ömürlü olması
e. Uygun şekilde muhafaza edildiklerinde, paketlendikleri ve işlendikleri takdirde uzun süre satış imkânı sunması
f. Pahalı ekipmana ihtiyaç duymaması
g. Sıcak ve soğuğa dayanıklı olması
h. Çevre dostu olması

Yabani ve kullanılmayan çiçeklerin yaratıcı ve estetik amaçlarla kullanımı, bir katma değer yaratmaktadır. Böylelikle, yerel kaynakların kullanımını teşvik etmesi ve sürdürülebilirliğine katkı sağlaması nedeniyle kesme çiçek sektöründe hem yurtdışında hem yurt içinde önemli bir rol oynamaktadır.

2024 yılı verilerine göre dünya kesme çiçek ihracatında birinci sırada Hollanda yer alırken Türkiye 17. sırada yer almaktadır ((International Trade Center, 2025). Türkiye'de kesme

çiçek üretiminde en önemli iller İzmir ve Antalya'dır (Türkiye Süs Bitkileri İhracatçı Birliği, 2023, s. 3). 2022 verilerine göre kesme çiçek ihracatı içinde kurutulmuş, boyanmış çiçekler 925.482 adet ve 549.344 dolar değerindedir (Türkiye Geneli Süs Bitkileri ve Mamulleri İhracatı, 2022). Günümüzde Antalya'nın Akseki (Milliyet, 2023), Mersin'in Silifke ve İzmir'in Bayındır ilçesi Turan köyü kuru çiçek üretimin yapıldığı yerler arasında öne çıkmaktadır.

Bayındır ilçesi, Küçük Menderes havzasında bulunan bir yerleşim yeri olup, tarihsel olarak tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin merkezi konumundadır. Günümüzde Bayındır çiçekçilik faaliyetlerinin merkezi olarak anılmaktadır. İlçeye bağlı olan Turan köyü hem konumu hem de sosyo-ekonomik ve kültürel yapısıyla merkez ilçe ile çevre köyler arasında etkileşim halindedir. Köy, uzun bir süre boyunca tarımsal işlere katkı sağlayan, mevsimlik işlerde yevmiye usulü çalışan köylülerin yaşadığı bir kırsal alan olarak önem kazanmıştır. 1990'lı yıllarda başlayan kuru çiçekçilik faaliyeti 2015 sonrası köyde yaygınlaşmış, köy halkı artık bu faaliyetin sahibi ve emekçisi haline gelmiştir. Bu bağlamda kırsal kalkınma açısından dikkate değer bir örnek sunmaktadır.

2. METODOLOJİ

2.1. Araştırma Tasarımı

Bu çalışma, kuru çiçekçiliğin köyde nasıl başladığını ve kuru çiçekliğin sürdürülebilir bir geçim kaynağına dönüşümündeki dinamikleri incelemeyi amaçlamaktadır. İzmir'in Bayındır ilçesine bağlı Turan köyünde kuru çiçekçiliğin temel geçim kaynağı olarak ön plana çıkması nedeniyle örneklem saha olarak seçilmiştir.

2.2. Örneklem ve Veri Toplama Yöntemleri

Veri toplama süreci, köyde kuru çiçeklik faaliyetini icra edenler ve yevmiyeci olarak çalışanlar, Turan köyü muhtarı, Bayındır Belediyesi Basın ve Halkla İlişkiler Birimi, Bayındır İlçe Tarım Müdürlüğü personeli, Bayındır Esnaf ve Sanatkârlar Odası genel sekreteri ile yarı yapılandırılmış görüşmelerle gerçekleştirilmiştir. Görüşme yapılan katılımcılar, 2024 Ocak - Şubat döneminde amaçlı örneklem yöntemine göre belirlenmiştir. Görüşme sorularının hazırlanması, görüşme yapılacak kişilerin belirlenmesi süreci; görüşme, gözlem, alan notlarının alınması ve ses kayıtlarının yapılması yoluyla sağlanmıştır. Görüşme soruları, kuru çiçekliğin köyde nasıl başladığı, faaliyetin köyde nasıl temel bir geçim kaynağı haline geldiği ve bu faaliyet hakkında yerel düzeydeki ilgili kurum ve kuruluşların değerlendirmelerini almak üzere hazırlanmıştır. Çalışmada ikincil veriler olarak, kamu kurum ve kuruluşlarının raporlarından, kuru çiçekçilik ile ilgili çıkmış gazete haberlerinden, ilçe ve köy ile ilgili TÜİK verilerinden yararlanılmıştır. Görüşme, gözlem ve ikincil veriler betimsel analiz ile çözümlenmiş; bulgular farklı alt başlıklar altında yorumlanmıştır.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Bilgiler

Kod	Cinsiyet	Yaş	Mesleği
K1	E	65	Turan Köyü Muhtarı
K2	E	45	Kuru çiçek üreticisi
K3	K	38	Kuru çiçek üreticisi
K4	K	50	Yevmiyeci
K5	K	45	Yevmiyeci
K6	K	44	Bayındır Esnaf ve Sanatkârlar Odası Genel Sekreteri
K7	E	40	Bayındır İlçe Tarım Müdürlüğü Personeli
K8	E	50	Bayındır Belediyesi Halkla İlişkiler Birimi Personeli
K9	K	57	Kuru çiçek üreticisi
K10	E	65	Kuru çiçek üreticisi
K11	K	32	Kuru çiçek üreticisi
K12	E	65	Kuru çiçek üreticisi
K13	E	57	Kuru çiçek üreticisi
K14	K	64	Kuru çiçek üreticisi
K15	K	50	Yevmiyeci

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.3. Araştırma Sahası

Bayındır, İzmir demiryolunun İzmir-Ödemiş hattı üzerinde ve Ödemiş'in batısında yer alan bir yerleşimdir (Güneş, 2016, s. 94). Buna ek olarak, tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan ve Küçük Menderes havzasında konumlanmış bir ilçedir. Küçük Menderes havzasının verimli tarım toprakları, uygun iklim şartları ve suyun varlığı, geçmişten günümüze kadar birçok yerleşmenin burada kurulmasına neden olmuştur (Özçelik ve Polat, 2016, s. 59). Toprak, su ve mera bütünlüğüyle tarım ve hayvancılık açısından Menderes havzasının en gözde toprakları olmuştur (Armağan, 2012, s. 16). Tarihsel süreçte İzmir'in hinterlandı olarak kabul edilen Küçük Menderes havzasında yer alan Bayındır, zirai üretim potansiyeli ile İzmir limanına tarımsal üretimde hammadde sağlayan kazalar arasındadır (Ceylan, 2022, s. 450).

Bayındır merkez yerleşim alanının güney sınırını oluşturan demiryolunun güneyinde tarım alanları yer almakta; İzmir asfaltı ve demiryolu arasındaki imar planına sınır alanlarda ise büyük çoğunlukta çiçek üretim seraları ve zeytin ağaçları bulunmaktadır (Bayındır Belediyesi, 2019, ss. 4-7). Bayındır, İzmir ilçeleri arasında doğal kaynaklar ve tarıma dayalı ekonominin çeşitlendiği ve tarımsal işgücünün yoğun olduğu (İzmir Kalkınma Ajansı [İZKA], 2015, s. 185) ilçelerden biridir.

Günümüzde Bayındır "Çiçeğin Kenti" olarak adlandırılmakta ve çiçekçilik bölgenin ekonomisine sağladığı katkı açısından ön plana çıkmaktadır. İzmir ilçeleri arasında süs bitkisi üretiminde birinci sırada yer almakta ve bu alan en çok istihdam sağlayan kaynak konumundadır (İzmir Büyükşehir Belediyesi [İBB], 2016, ss. 63-64). 2023 yılı itibariyle Bayındır 118.488.630 adet süs bitkisi üretimiyle Türkiye üretiminin %5.48'ini karşılamaktadır. Süs bitkilerinin ekildiği alanlara bakıldığında ise Türkiye'nin toplam süs bitkileri ekilen alanlarında %11.18'ine sahip olduğu görülmektedir. İl düzeyinde hazırlanan planlarda Bayındır'ın süs bitkisi üretimi ve pazarlaması potansiyel gelişim alanlarından sayılmıştır (İBB, 2016, s. 265) (İZKA, 2015, s. 47). Ayrıca tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesi amacıyla Bayındır Tarıma Dayalı İhtisas (Sera) Organize Sanayi Bölgesinin kurulması için Bayındır'ın Turan ve Demircilik köyünde bulunan toplam 9 parsel için kamulaştırma kararı alınmıştır (Cumhurbaşkanı Kararı, 02 Şubat 2024 Tarih ve 8150 Sayılı Karar: 2024).

Tablo 2. Süs Bitkileri Ekilen Alan ve Üretim Miktarı (2023)

	Toplam Süs Bitkileri Ekilen Alan (m^2)	**Toplam Süs Bitkileri Üretim Miktarı (Adet Sayısı)**
Türkiye	58.146.014	2.163.748.549
Bayındır	6.500.000 (%11.18)	118.488.630 (%5.48)

Kaynak: TÜİK (2024) verilerinden yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.3.1. Turan Köyü

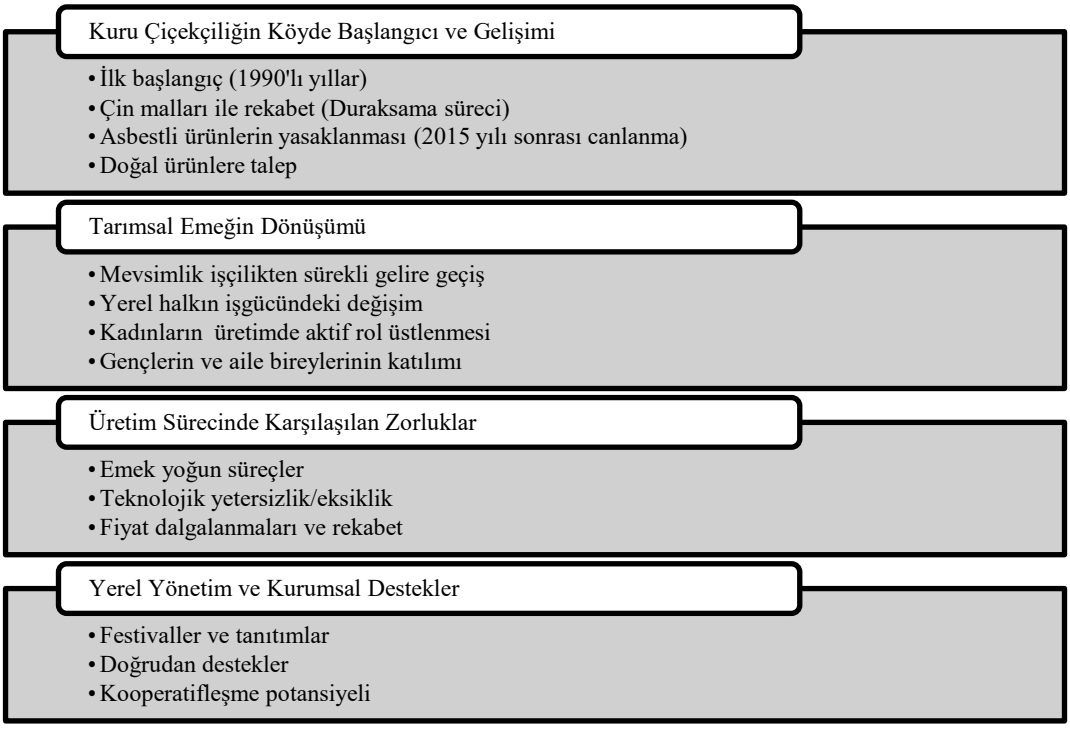
Küçük Menderes havzasında köylerin kuruluş yeri olarak ovalardan daha fazla yamaçların tercih edilmiş olduğu ve toplu yerleşme özelliğine sahip olduğu görülür (Özçelik ve Polat, 2016, s. 67). Başka bir ifadeyle, tarihte coğrafi bir cazibeye sahip olan Bayındır, gölcükler, göçebeleri kendine çekmiş ve aşiret zenginliği sağlamıştır. Küçük Menderes havzası ve yakın çevresi yoğun bir Yörük-Türkmen iskân sahasıdır (Özçelik ve Polat, 2016, s. 87). Yörük-Türkmenlerin yerleşim yeri olma özelliğini taşıyan, adını, köyün kurucusu Kızıl Ali'den alan Kızılağaç köyü günümüzde Turan adıyla varlığını sürdürmeye devam etmektedir (Armağan, 2012, s. 20). Turan, Bayındır ilçesine bağlı bir mahalle olup, nüfusu 419'dur (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK] Adrese Dayalı Nüfus Sistemi, 2023).

2012 tarihinde yürürlüğe giren 6360 sayılı kanun ile büyükşehir belediyelerinin sınırı il mülki sınır olmuş, ilçe belediyelerinin sorumluluk sahası genişlemiş; köylerin tüzel kişiliği kaldırılarak mahalle statüsü kazanmıştır. Bu süreçte İzmir'in Bayındır ilçesine bağlı 36 köy mahalleye dönüşmüştür. Günümüzde Bayındır, merkez dâhil 59 mahalleden oluşan bir idari yapıya kavuşmuştur. Araştırma sahası olan Turan köyü bu süreçte mahalleye dönüşen köyler arasında yer almaktadır. Çalışmada Turan Mahallesi yerine Turan köyü ifadesi kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde yapılan görüşmeler neticesinde, Turan köyündeki kuru çiçekçilik faaliyetinin kırsal kalkınmaya etkileri ve bu faaliyetin sürdürülebilirliği 4 ana tema çerçevesinde sınıflandırılmıştır. Bu temalar aşağıdaki kavram haritasında belirtilmiş ve detaylandırılmıştır (Şekil 1).

Şekil 1. Turan Köyünde Kuru Çiçekçiliğin Kavram Haritası

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Kavram haritasında belirtilen her tema ve alt tema kuru çiçekçilik faaliyetinin Turan köyündeki başlangıcı, gelişimi, sürdürülebilir bir geçim kaynağı olma süreci ile karşılaştığı zorluklar ve yerel düzeyde idari yapı ile olan ilişkisini ifade etmektedir.

3.1. Kuru Çiçek Üretiminin Köyde Başlangıcı ve Gelişimi

Turan köyünde, kuru çiçekçilik faaliyeti 1990'lı yıllarda başlamış, ancak bir süre ara verilmiş ve 2015 yıllında tekrar canlanmıştır. Dağlardan, ovalardan, göllerden doğal olarak toplanan kuru çiçeğin köyde eskiden beri günlük yaşamda süs eşyası amacıyla evlerde kullanıldığı görülmektedir.

"Hatırlıyorum 20 yıl önce benim annemin çeyizinde bu çiçeklerin kurusundan vardı ama vazolarda. Eskiden beri ninelerimizin dahi evlerinde testilerin içinde vazo yokken bunlar süs olarak vardı." (K3)

"Lagurus (pamuk otu), kuş otu, kuşdili, kuşyemi kuş otu diye geçiyor altın otu, başak, buğday başağını topluyoruz." (K5)

Köylüler tarafından doğal haliyle olan kuru çiçeklerin işlemden geçirilip renklendirilmesi, satılması yakın geçmişte gerçekleştirilmiştir. Bu işin köyde nasıl ortaya çıktığı ve gelişimini nasıl sürdürdüğüne dair örnek şöyle açıklanabilir:

"Çırpı'da bir fabrikatör vardı E.B,bir gün köyde yaşlı birine gösteriyor. İşçiler bunları toplarlar mı diye. O da getirmiş buraya göstermiş bunu toplayabilir miyiz diye. Bazıları gitmiş toplamış. Bu sefer her gün akşamüstü toplananları alıp gidiyorlar. İzmir'de bu işi yapan Beyaz Lale o girdi buraya. Ona toplamaya başladı millet. Ondan sonra ufak tefek boyama işlerine girmeye başladı bizim köy. O zaman da boyama işine başlandı yani. Fakat 3-5 sene yapıldı sonra Çin malları devreye girince bu iş bitti." (K1*)*

"Babamın vesilesiyle 20 sene önceye dayanan yaptığımız bir iş. Temizletiyoruz yevmiyeci tutuyoruz. Temizlenip hazır hale geliyor. Asitlerimiz var onları asitlere basıyoruz. Bir gün iki gün duruyor, güneşe seriliyor. Kuruduktan sonra boya haline geliyor ondan sonra paketleme, jelatin bu gibi şeyler oluyor." (K3)

Turan köyü, çevresindeki dağlardan yaklaşık 20 çeşit çiçeği toplamakta, ardından bu çiçekleri kurutup işleyerek boyamaktadır. Kuru çiçekçilik faaliyeti, geçmişte Çin'den gelen yapma veya plastik çiçeklerin piyasaya sürülmesi nedeniyle zorlu bir dönem geçirmiştir. 2013 tarihinde yürürlüğe giren "Asbestle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik" gereği asbest ve asbestli ürün üretimi ve bunların her türlü ticareti yasaklanmıştır (Kurt ve Yıldırım, 2016: 91). Yapay çiçeklerin asbest içermesi nedeniyle ithalatının yasaklanmasıyla birlikte, asbestin sağlık açısından zararlı olduğu bilgisi kamuoyuyla paylaşılmıştır. Bu durum, tüketicilerin güvenli ve doğal ürünlere yönelmesine neden olmuş, böylece kuru çiçeklere olan talep artmıştır. Üreticilerin bu sürece ilişkin ifadeleri şöyledir:

"Çin bunun plastiğini yaptı. Her şeyin plastiğini yapıyor zaten. Onlar devreye girince bu faaliyet temelli para yapmaz oldu". (K1)

Kuru çiçeğin ithalatının yasaklanması sonrasında Turan köyünde son 5-6 yıldan beri üretici sayısında bir artış gözlemlenmektedir. Köyde uzun bir süredir faaliyet gösterenlerin yanı sıra, yeni üreticilerin de sektöre dâhil olduğu görülmektedir. Bu durum köy ekonomisi ve

tarımsal üretim dinamikleri açısından önemli bir değişimi yansıtmaktadır. Kuru çiçek üretiminin yaygınlaşmasına dair örnek vermek gerekirse:

"7, 8 sene bir ara verildi, duruldu. Ondan sonra herkes yapmaya başladı. Bayağı bir kalabalık yani burada yapanlar çok var. Rekabet var çok". (K3)

"10 seneden fazla dağlardan, ovalardan toplar, köyde bu işi yapanlara ya da çiçekçilere verirdik. 2 seneden beri kendim üretip, boyuyor ve satıyorum". (K15)

"Son 3 seneden beri bu işi yapıyorum. Emek yoğun bir ürün. Çünkü yürüyerek arabaların gitmediği yerlere gidiliyor, dağlardan toplanıyor. Ekip, biçme işleri için yevmiyeci tutuluyor". (K14)

"Şu an köyün tamamı yapıyor. Tamamı derken toplamasını tamamı yapıyor, boyamasını 15-17 kişi yapıyor. Bu 15 17 kişi diğerlerinden alıyor otu, kendisi işliyor tekrardan". (K2)

Kuru çiçeklik faaliyeti özellikle kadınlar tarafından yürütülmektedir. Bu faaliyet, sadece estetik bir sürecin ötesinde ekonomik bir değer yaratma potansiyeline sahiptir. Kadınlar, doğal çiçekleri toplama, kurutma, işleme ve boyama süreçlerini ustalıkla gerçekleştirerek yerel ekonomiye katkı sağlamaktadır. Bu süreçte, üreticiler şöyle belirtmiştir:

"Bu işte kadınlar daha çok çalışıyorlar. Gelir kaynağımız bunlardan". (K14)

"Burası Türkmen Alevi köyü. Türkmen Alevilerin eşleri dağda odunculuk yapmışlar katır yüklemişler sırtlarında malzeme taşımışlar. Kadınlar yürütüyor bu işleri. Dolayısıyla her kadın bu işi yapamaz. Misal veriyorum karşıda Ergenli köyünün kadını gidipte Ödemiş ovasından patates tarlasının bulgur otunu toplamaz. Hem ekonomik durumu iyi hem de onu yapacak fiziki gücü yok. Bizimkiler buradan şimdi şu dağ hafif kalır gittikleri yer. Birşey değil bu. Buradan bir başlıyor 4 saat boyunca yürüdüğünü düşünün. Bunun gibi 4 tane dağ aştığını düşünün. Bunu normal bir sporcu yapamaz. Bu yüzden yürüyor bu iş". (K2)

Turan köyünün kuruluş yeri, biçim ve konumu kuru çiçekçiliğin yapılmasına olanak sağlamıştır. Kuru çiçekçiliğe olan talebin artması köy halkının bu işi üstlenmesini sağlamıştır. Kuru çiçekçilik üretim ve yatırımlarının artmasının nedenleri;

a. Sulama olanaklarının olmaması ve tarımsal üretime uygun arazilerin azlığı
b. Üretiminde yerel kaynakların kullanılması
c. Çin'de üretilen ve talep gören plastik çiçeklerin sağlık sebebiyle satışının yasaklanması ve talebin doğal olan çiçeğe kaymasıdır.

3.2. Tarımsal Emeğin Dönüşümü

Bayındır'ın bulunduğu coğrafi konumu ve sahip olduğu iklim koşulları tarihte ilçenin zeytin ve zeytinyağının kaynağı olarak ön plana çıkmasını sağlamıştır. (Armağan, 2012: 114-115) Turan köyü kırsal nüfusun karakteristik özelliği olan tarımsal ürün üreticisinden ziyade, tarım işçisi olma özelliğini taşımaktadır. Köy halkı zeytin, pamuk, tütün gibi mevsimlik işlerde yevmiye usulü çalışmakta bu yönüyle de "işçi köyü" tanımlaması yapılmaktadır. Köyün yevmiye usulü ile mevsimlik çalışması kuru çiçekçiliğin ise yıl boyunca yapılabiliyor olması ekonomik olarak kırılması noktası olmuştur.

"Bizim ovada tarlalarımız yok Cumhuriyet döneminde dağlarda yaşamış bizimkiler cumhuriyetten sonra inmişler düze. Dolayısıyla bizim tarlamız yok. Bu tarlalar hep başkasının tarlası. Şu an bulunduğumuz tarla başkasının yani. Dolayısıyla köyümüzün içinde yani evimizin dibinde 15 yıl önce aldık biz bu tarlayı. Yani köyümüzde bile arsalar başkasının. Dolayısıyla biz ameleyiz. Irgat." (K2)

"*Bizim burası zaten işçi köyü, yevmiyeci yani. Pamuk, zeytin toplama, yevmiye işi. Kendi arazisi yoktu. Var ama az. Hayvancılık da yok bizde. Zeytini var ama az oranda, yemeklik kadar."* (K1)

"Sularımız da yok. Yevmiyeye gidiyoruz 60 liraya 70 liraya. Gitmedin mi yok. Devamlı gelirimiz yok kızım. Bu köy bu otu toplamadıktan geri." (K4)

"Kuru çiçekçilik işini 5-6 seneden beri yapıyorum. Öncesinde sera vardı. Mevsimlik çiçek işi yapıyordum. Şu an kuru çiçekleri ihracatçıya ve büyük çiçekçilere veriyoruz." (K12)

"Evimi bu işle yaptım. Daha öncesinde zeytin ve pamuk işi yapıyordum." (K13)

"5-6 yıldan beri bu işi yapıyorum. Öncesinde pamuk, tütün işine gidiyorduk. Şimdi kendi evimin bahçesinde ya da tarla tutup icara verip kurutmalık çiçek yetiştiriyoruz. Lagurus, başak, kuş otu. Söke'den sazlık otu geliyor. Hem yurt içi hem de yurt dışına satıyoruz." (K9)

"Bu işle kalkınıyor köylü şu anda." (K3)

Özellikle köyde ekonomik değişmeyi hızlandıran etmenler mevcuttur. Ulaşım ve iletişim kanallarının kullanılabilirliği ve yaygınlaşması; köyde kuru çiçekçilik ile ilgili teknik bilgilerin ve becerilerin öğretilmesi ya da aktarılması olarak sıralanabilir. Son yıllarda kuru çiçek satışı yalnızca yerel düzeyde sınırlı kalmamış; sosyal medya aracılığı ile ulusal ve uluslararası alanda da satışı gerçekleştirilen süs eşyaları arasında yer almıştır.

"İzmir, Ankara bu gibi yerlere toptan satıyoruz. Dışarıda ihracat olursa gönderiyoruz" (K1)

"Dubai ve Suudi Arabistan'a satıyoruz." (K11)

"Çiçekçilere satıyoruz. Çiçek sepetinin en çok malını veriyorum. İzmir, İstanbul, Ankara'ya satışımız var. İnternette instagram sayfamız var. Reklam geçiyoruz oradan. Web

sitemiz yok. Kimse web sitesine girmiyor artık. Herkes sosyal medya üzerinden satış yapıyor." (K2)

"Sosyal medyadan facebook o şekilde, instagram." (K3)

"Bir yaz boyunca satabileceğimiz çiçeği 1 haftada sattık. Değişken. Şu anda bu mal yurtdışına gidiyor. Her gün yurt içine koli çıkıyor (5-6 koli). Yurtdışına da birikinti oluyor. Aracılar aracılığı ile gönderiyoruz." (K2)

Kuru çiçekçilik, otların toplanması, temizlenmesi, beyazlatılması, boyanması ve paketlenmesi gibi birçok aşamayı içeren emek yoğun bir faaliyettir. Üreticiler, bu çok aşamalı üretim sürecini zahmetli bulsalar da elde ettikleri kazançların tatmin edici olduğunu görmektedirler. Ayrıca, satışların artmasıyla birlikte üreticiler, tüm emeklerini bu işe yönlendirmekte ve köyde önceden zeytin veya tütün tarlalarında yevmiyeci olarak çalışan köylülerin şimdi ise bu işte yevmiyeci olarak çalıştıkları gözlemlenmektedir. Üreticilerin bu üretim sürecine ilişkin değerlendirmeleri şöyledir:

"Bu işin maliyeti çiçeğin kendisi ve işçilik. Satın aldığımız zaman şu çiçeği kendi tarlama diktim keteni. 2 dönüm yerden 15 bin demet aldım kendim biçtim kendim sürdüm. Bana çok uyguna geldi. Diğer otu vatandaş dağdan topladı ondan satın aldım. Günlük yevmiye işine göre 300 – 1000 lira arası değişiyor günlük. 4-5 kişi çalışıyor şu an. Boyaya yaptırırken ben hep kendim yapıyordum boyayı artık gına geldi bana. Kimyasal yutuyorum. Bir arkadaştan rica ettim ona 1000 lira veriyorum." (K2)

"Kârı süper, kârlı bir iş. Öyle olmasa zaten başka şeyde yapmayız yani bu kadar. Kârlı olduğu için kaç kişiyle devam ediyoruz. Parası çok güzel ama buradaki zahmet de o toplayıp getirenlerden daha çok derdi çok." (K3)

"O senenin çiçeğini mayıs ayı gelinceye kadar bitirmeye çalışıyoruz bayat çiçek bulundurmuyoruz. Sistem o şekilde. Evdeki 1 tane vazodaki çiçeğin bakımı gibi burada olmuyor. Sinek karınca fare yılan geliyor. Bir sürü şey ile uğraşıyoruz." (K10)

Görüşmeler çerçevesinde kuru çiçekçilik faaliyetinin Turan köyünde yaygınlaşmasının sosyo-ekonomik yansımaları şu şekilde sıralanabilir:

a. Girişimcilik yeteneğinin gelişmesi,
b. Değerlendirilmeyen yerel kaynakların kullanılması ve yeni bir ürün olarak sunulması,
c. Her ne kadar ilkel yöntemlerle üretim sağlansa da uzun vadede teknolojinin kullanımına yönelik farkındalığın artması ve dünyada kullanılan teknolojilerin bilinmesi,
d. Kullanılmayan iş gücünün değerlendirilmesi
e. Tarım dışı kesimlerde köylüye iş olanaklarının sağlanması,
f. Kır kesiminde iş olanağının yaratılması,
g. Gelir artışı,
h. Bölgesel gelişmeye katkı sağlaması,

i. Bölgesel ve yerel kaynakların harekete geçirilmesi
j. Yeni ürün ortaya koyma
k. Üretim biçimleri deneyimleme

3.3. Üretim Sürecinde Karşılaşılan Zorluklar

Köyde kuru çiçekçiliğin sürdürülebilirliğini etkileyen bir diğer unsur ise üretim aşamalarına teknolojinin dâhil edilmesi ve işgücünün kullanımı ile ilgilidir. Üreticilerin sermaye yetersizliği üretim aşamalarına teknolojinin dâhil edilmesini zorlaştırmaktadır.

"Bu işin kompedanı Çin. Fabrikalar var. Hollanda da var. Doğal, boyalı hepsi var. Fırınlama, boyaların tutmasına, batırma sistemleri. Biz elimizle batırıyoruz. Makine yerden alır çiçeği fırınlar batırıp çıkarır. Belli sıcaklıkta su. Sürekli 95 derecede tutar kazan sonra fırınlamaya girer çıkar çıktıktan sonra poşetleme bile olur, bağlama işi de olur. Biz çiçekleri şu an elle orakla topluyoruz. Sonra Çin'den gördük sırt motoru ile pirinç biçiyorlar. Videolardan gördük. Sonra sırt motoru ile biçmeye başladık. Küçük küçük çapa makinesinin biraz büyüğü buğday tarlasına bir giriyor hem biçiyor hem de bağlayıp arkasına atıyor. Biz o işi insan gücüyle yapıyoruz. 5 kişi 5 dönüm tarlayı 5 günde biçiyoruz. 25 TL yevmiye veriyoruz. O makine olsa bizde 1 saat." (K2)

"Bu çiçeğin aynısını Çin satıyor. Çin'e ambargo olayı var ya vergilerini yükselttiler. Çin bizden ucuz bile çıkarsa biz şu an 25-30 cente çıkarıyoruz. 30 sente bile çıkarsa Türkiye'ye demeti 2,5 dolara geliyor. Çin'i tercih etmiyorlar. Yapay çiçek için mecburen onu tercih ediyorlar. Türkiye de açık olan yer yapay çiçek üreten fabrikalar olmalı. Biz yapamayız. Bizim etimiz ne budumuz ne." (K1)

Kuru çiçekçilikte yevmiye usulü çalışma ve geçimlik ekonominin benimsenmesi, uzun vadeli ekonomik istikrara olan güvensizliği artırmaktadır. Yevmiye usulü çalışma, köylüler arasında işçi ve iş sahibi ayrımına neden olmakta, gelir dengesizliğini ve adaletsiz gelir dağılımını beraberinde getirmektedir. Bunun yanı sıra, köyde rekabet ortamının olumsuz etkileri ve emeğin karşılığını alamama endişesi de önemli bir faktördür. Her üretici, kendi bağlantıları üzerinden diğer üreticilerin vermiş olduğu fiyatlar üzerinden anlaşma yapmaktadır. Bu durum, üreticilerin ürünlerini satabilmek için birbirlerinin satış fiyatlarını düşürmelerine neden olmaktadır.

"Bu işte çiçek para etmiyor. İşçilik para ediyor. İşçiliği çok. Yaş çiçek gibi damla sulamayı hazırlayayım, düğmeye basayım sulansın, 2 ayda bir otunu yoldurayım, makasçı getireyim biçtireyim. Böyle bir iş değil bu. Yani her bir gördüğünüz demet 12 sefer elden geçiyor. Çiçeği bedava bile alsanız çiçeği belli bir rakamın altına satamıyorsunuz. Bugün işçilik maliyetleri de en yüksek maliyetler. Dolayısıyla işçi olan birinin yapması lazım. O yüzden Bayındır bu işi bizden devralamıyor. Devralsa bizim köyü çalıştırmak zorunda, kurtarmaz bu seferde. (K9)

"Her yerde millet birbirini çekemiyor. Bizim bir iki müşterimiz onun var, onun var. Ee ben diyor malımı satıyorum diyor. Ama öyle değil. Satıyoruz ama ucuz satıyoruz. 3 yıldan beri aynı fiyata satıyoruz. Her şey zamlandı bunun fiyatı 3 yıldır yerinde duruyor. (K1)

"Bu iş böyle gider. Ne zamana kadar dolar bu şekilde yüksek olursa gider dolara borçluyuz. Doların yüksek olması pahalılık olarak yansıyor işimize. Biz 1 dolara 1 demet çiçek satıyorduk. Satışlarımızda fena değildi. Sonra yapan çoğaldı. 1 dolara 4 demet satıyoruz. Yurtdışı bunu alıyor yani. Adamın 1 doları 4 demet çiçek yapıyor. Türkiye'den alıyor. Küçük Çin gibi olduk. Doların yüksek olması iş gücü düşük. Teyze günde 300 liraya çalışıyor yani günde 10 dolara. Dolar 15 yapalım bu sefer 20 dolara çalışacak teyze biz bu çiçeği satamayız. Katma değeri düştü ama sürüm arttı." (K2)

Görüşmeler çerçevesinde Turan köyünde kuru çiçek üretimini etkileyen unsurlar şu şekilde sıralanabilir:

a. Üretimde teknolojinin eksikliği ve makineleşmenin yetersizliği
b. Yevmiye usulü çalışma sebebiyle işgücünde sürekliliğin sağlanamaması
c. Gelir eşitsizliği ve işçi-işveren arasındaki ayrımın belirginleşmesi
d. Emek yoğun bir faaliyet olması sebebiyle işçilik maliyetinin yüksek olması
e. Üreticiler arasında fiyat rekabetinin olması
f. Döviz kuru dalgalanmalarının işçilik ve üretim maliyetlerini artırması

3.4. Yerel Yönetim ve Kurumsal Destekler

Kuru çiçekçiliğin yerel paydaşlar tarafından desteklenmesi sektör açısından önem arz etmektedir. Bu bağlamda kuru çiçekçilik faaliyetinin sürdürülebilirliği açısından belediyelerin düzenlediği festivaller önemli bir rol oynamaktadır. 2022 yılında Bayındır Belediyesi tarafından başlatılan "Bayındır Turan Mahallesi Nergis ve Kuru Çiçek Festivali", her yıl Şubat ayının ilk haftasında düzenlemektedir. Bu festival kapsamında, üretilen çiçeklerin ve tarımsal ürünlerin tanıtımı yapılmaktadır. Festivalde, kuru çiçek üreticileri stand açarak ürünlerini tanıtıp satışını gerçekleştirmektedirler. Ayrıca, İzmir Büyükşehir Belediyesi, Bayındır Belediyesi, İzmir İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, kaymakam, belediye meclis üyeleri, siyasi parti temsilcileri ve muhtarlar katılmaktadırlar (Bayındır Belediyesi, 2024). Bu festivalin yanı sıra, Bayındır Belediyesi, kuru çiçek üreticilerini desteklemek için bir başka adım olarak, ilgili organizasyonlarında ve belediyeyi ziyaret edenlere hediye etmek üzere kuru çiçek tanzimlerini üreticilerden satın almaktadır.

Turan'da kuru çiçek sektörünün devamlılığı için bir diğer adım kooperatifleşme girişimidir. 2004 yılında 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun çıkarılmasıyla İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin yetki alanı kent alanı ile sınırlı olmaktan çıkarak 21 ilçe ve 166 köyü kapsar hale gelmiştir. Bu süreçte dönemin belediyecilik anlayışı yerelden kalkınmayı hedefleyen bir yapıya evrilmiştir. Köylerdeki küçük üreticilerin üretimlerini devam ettirebilmeleri için kooperatifleşerek birbirlerine destek olmalarının yolu açılmış; büyükşehir belediyesi bu süreci destekleyebilmek için ihtiyacı olan ürünleri kırsal kooperatiflerden alma yoluna başvurmuştur (Tekeli, 2018, s. 50). Bayındır, İzmir'in ilçeleri içinde tarım arazisi fazla olan ilçelerdendir. Bu yönüyle İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal destekleme çalışmaları kapsamında fidan, çiçek vb. gibi düzenli alımlar yapmaktadır (Uysal, 2018, ss. 64-65). Bu bağlamda, 12. Kalkınma Planında belirtilen

politika ve tedbirler doğrultusunda kırsal alanlardaki yaşam kalitesinin artırılması hedeflenmektedir. Bu kapsamda, yerele özgü özellikler dikkate alınarak kırsal alanlarda yaşam kalitesinin artırılması için kamu hizmet sunumu iyileştirilmesi ve kırsalda faaliyet gösteren üretici örgütlerinin güçlendirilmesi, kooperatifçilik konusunda mevzuatta yapılacak iyileştirmeler öngörülmektedir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023).

Kooperatifler, ekonomik sorunların çözümünde işletme olarak faaliyet gösterirken aynı zamanda insanlar arasında yardımlaşma ve dayanışma kültürünü teşvik eden dernek veya birlik niteliğindeki özgün sosyo-ekonomik kuruluşlardır (Çıkın, 2016). Bu bağlamda, kuru çiçekçilik sektörü birlikte iş yapma ve karşılıklı yardımlaşmaya dayalı işbirliğine uygun bir üretim sürecini barındırmaktadır. Görüşmelerde üreticiler, uzun vadede kooperatifçiliğin kuru çiçekçiliğin sürdürülebilirliğine ve kazançlarına olumlu etkisi olabileceğini düşünmektedirler. Ancak, kısa vadeli kazanç sağlama dürtüsü, değişken fiyatlarla rekabet etmenin daha cazip görünmesine yol açmaktadır. Üreticiler arasında rekabetin varlığı, kooperatifçiliğin önündeki bir engel olarak görülmektedir. İşin niteliği itibariyle kooperatifçiliğe uygun olmadığına dair bir görüş, üreticiler arasında yaygın bir kanaat olarak belirmiştir. Bu görüşün temelinde, üretim sürecinde birçok işlemden geçilmesi ve bu işlemlerin standart olmaması yatmaktadır. Üretim sürecinde kullanılan malzeme kalitesi, ot türü, üreticinin deneyimi ve yaratıcılığı gibi faktörlere bağlı olarak ürünlerin farklılık göstermesi, üreticilerin kooperatifler aracılığıyla sağlanacak sabit fiyat modeline sıcak bakmamalarına neden olmaktadır.

"10 lira veriyor mesela diğeri ben 9 liraya veriyim diyor. Bunun piyasası çok değişken bir piyasa. 1 demet çiçeği 8 liraya da satabilirsiniz 28 liraya da. Kooperatif bunu engeller. Biz bunu istemiyoruz aslında. Kooperatif 100 gr çiçeğe 25 lira, alışı 15 lira, işleyeceksin boyayacaksın satışı 25 lira diyecek bize sabit bir rakam verecek. Alıcı da bunu bilecek dolayısıyla biz bütün malımızı kooperatife yapacağız. Bütün mal oradan gidecek aslında uzun vadeye bakarsak biz karlı çıkacağız. Ama biz kısa vadede 1 ayda 2 ayda bu bize zarar olacaktı. Bir müşteri buluyor beni. Mesela 20000 demet alan müşteri ile 100 demet alan müşteriye aynı fiyat veremezsin çok değişken. Benden 5 demet çiçek istiyor birisi. 10 liralık çiçeğe ben 25 lira diyorum." (K2)

"Kooperatif olsa mesela ben bundan 2 aylık çalıştığımı kar yaptım bundan ama kooperatif olsaydı neyse oydu yani. Biraz da gizlilik gerektiren bir şey. Mesela ben bir renk karışımı kullanıyorum renk elde ediyorum kimseye de söylemiyorum. Bir beyazlatma şekli bulmuşum onu kimseye söylemiyorum. Standardı yok yani işin. Kooperatifçilik için çok uygun bir iş değil bence. Ben de istiyorum kooperatif uzun vadede kazancı da olur ama kooperatifçilik için çok çok uygun bir iş değil. Dalgalı çünkü fiyatı." (K1)

"Birliğe yanaşmadılar. Kooperatif kurulsa daha iyi olur. Ama bir kişi ile olmuyor. Kızımla dünden razıyız." (K9)

"Yarısı istiyor bizim köyün yarısı istemiyor. Çünkü ben çok satacağım sen az satacaksın. Kooperatif olursa hepsi aynı fiyattan gidecek. İstemiyorlar yani kimisi yüksek satıyor." (K10)

Görüşmeler çerçevesinde kuru çiçekçiliğin köyde sürdürülebilirliğini etkileyen unsurlar şu şekilde sıralanabilir:

a. Yerel paydaşların sektörün desteklenmesine yönelik tutumları
b. Geçim ve çalışma koşullarını iyileştirmeye katkı sağlayacak bir örgütlenme ihtiyacı
c. Sermaye yetersizliği
d. Sektörün gelişim potansiyeli
e. Üreticiler arasındaki rekabet

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Bayındır Turan köyünde önemli bir geçim kaynağı olan kuru çiçekçilik ve bu faaliyetin köyün ekonomik ve toplumsal yapıya olan etkileri araştırılmıştır. Turan köyü ve çevresinde doğal halde bulunan kuru çiçeklerin köylüler tarafından işlenerek renklendirilip satılması kırsal kalkınma açısından önemli bir adımdır. Bu faaliyet, mevsimlik tarım işlerinde çalışan köylülerin hem gelir kaynaklarını çeşitlendirmelerine hem de doğadan elde edilen materyallerin ekonomiye kazandırılmasını sağlamıştır. Bu durum, köydeki doğal kaynakların sürdürülebilir bir şekilde değerlendirilmesine imkân verirken aynı zamanda kültürel ve yaratıcı bir ekonominin oluşmasına da katkı sağlamıştır. Bu süreç hem köyün ekonomisini canlanmasına hem de yöresel ürünlerin tanıtımına olumlu etkilerde bulunmuştur.

Turan köyünün sahip olduğu doğal ve beşerî dokusu kuru çiçek üretimine ve satışına olanak sağlamış; otun toplanması, temizlenmesi, boyanması ve işlenmesi aşamaları ile kendine has bir iş bölümü yaratmıştır. Ulaşım ve iletişim teknolojilerindeki değişim kırsal alanın yerel, ulusal ve uluslararası etkileşimini kolaylaştırmıştır. Bu durum, kuru çiçeğin yurt içi ve yurt dışı piyasada alıcısı olan bir ürüne dönüşmesini sağlamıştır.

Kuru çiçekçilik ile yeni iş olanağının yaratılması ve yeni bir üretim biçimini deneyimleme fırsatı doğmuştur. Faaliyetin üretim aşamalarında hem yevmiyeci hem de işin sahibi olarak çoğunlukla köydeki kadınların yer aldığı görülmektedir. Bu durum köy ekonomisinin güçlenmesini sağlarken, kadınların köydeki toplumsal ve ekonomik rollerini artırmalarına olanak tanımaktadır. Bununla birlikte yerel düzeyde idari birimlerin kuru çiçekçiliği desteklemek amacıyla düzenlediği festivaller ve dönemsel olarak üreticilerden satın aldıkları kuru çiçekler, faaliyetin sürdürülebilirliğine katkı sağlayarak köylülerin gelir ve istihdam olanaklarını artırmaktadır.

Kuru çiçekçilik, Turan köyü sakinlerinin yaşam kalitelerinin arttırılmasını ve kırsalda tutunmasını sağlayan önemli bir ekonomik faaliyet olarak ön plana çıkarken, faaliyetin sürdürülebilirliğini etkileyen birtakım zorluklar da bulunmaktadır. Kuru çiçek üretiminin sürdürülebilirliği açısından önem arz eden bir diğer unsur kooperatifleşmedir. Ancak üreticilerin kooperatif kurulmasına ilişkin endişe taşıdıkları görülmektedir. Üreticiler arasında kooperatifleşme sürecine sıcak bakanlar olduğu gibi sektöre uygun olmadığı konusunda kanaati olanlar da vardır. Yerel paydaşların desteği ile belirsizliklerin azaltılması, üreticilere esneklik sağlanması ve kooperatifleşmenin avantajlarına vurgu

yapılması üreticilerin modele olan güvensizliğini azaltabilir. Yerel örgütlenmenin olmaması, ileri teknolojinin kullanımı ve yayılımı için sermaye yetersizliği, yevmiye usulü çalışmadan kaynaklı geçimlik ekonominin benimsenmesi, üreticilerin uzun süreli istikrarlı bir ekonomiye şüpheyle bakmalarına neden olmaktadır. Yevmiye usulü çalışma ve sıcak para girişi ile günü kurtarma, sektörde yaygın bir anlayış olarak ön plana çıkmaktadır. Köylünün bir kısmının işçi diğer bir kısmının işin sahibi olarak yer alması söz konusudur. Diğer taraftan köyde oluşan rekabet ortamının uzun vadede köylüyü olumsuz etkilemesi ve emeğinin karşılığını alamaması olarak yansımaktadır. Bu süreç köyde gelir dağılımında adaletsizlik yaratırken köyün toplumsal katmanlarında farklılaşmaya yol açabilir. Ancak, bu zorluklara rağmen, sektördeki gelişim potansiyeli ve kırsal kalkınma hedefleri doğrultusunda hem merkezi hem yerel yönetimler tarafından sağlanacak desteklerle önemli fırsatlar da bulunmaktadır. Bu şekilde, kuru çiçekçilik köyün ekonomisinde sürdürülebilir bir geçim kaynağı olarak yer bulabilir.

Bu bulgular mikro ölçekte bir köy örneği üzerinden kuru çiçekçiliğin kırsal kalkınma bağlamında sürdürülebilir bir geçim kaynağı olma potansiyelini ortaya koyarken, aynı zamanda ileride yapılacak çalışmalar için de zemin oluşturmaktadır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda, kuru çiçekçiliğin farklı bölgelerdeki uygulamaları, üretim süreçleri, istihdam yapısı, kırsal kalkınma politikalarıyla uyumu, yerel yönetim ve kurumsal destek yapıları açısından makro ölçekte karşılaştırmalı olarak incelenebilir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Makalenin tüm süreçlerinde Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi'nin araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hareket edilmiştir.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Makalenin tamamı yazar tarafından kaleme alınmıştır.

Çıkar Beyanı

Yazarın herhangi bir kişi ya da kuruluş ile çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKÇA

Adelman, I. (2000). Fifty years of economic development: what have we learned? 2 Kasım 2024tarihindehttps://documents1.worldbank.org/curated/en/625131468761704307/820140748_20040414 0033354/additional/28737.pdf adresinden edinilmiştir.

Armağan, M. (2012). Tarihin gizemli kenti Bayındır. Bayındır Belediyesi.

Bayındır Belediyesi. (2024, 03 Şubat). 4 Şubat 2024 tarihinde https://www.bayindir.bel.tr/guncel/haberler/bayindir-her-mevsim-cicek-gibi adresinden edinilmiştir.

Bayındır Belediyesi (2019, Mayıs). Bayındır'ın coğrafi özellikleri. Bayındır Belediyesi Gazetesi.

Cansız, F. (2016). Tarihi Bayındır evlerinde giriş aralığı ve kapılar. İzmir Araştırmaları Dergisi(4), 25-46.

Ceylan, O. (2022). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Batı Anadolu'da ziraat ve toplum: Küçük Menderes Havzası'nda kenevir üretimi (1913-1950). Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 39(2), 448-463. https//doi.org/10.32600/huefd.1011345

Cumhurbaşkanı Kararları, 8150 (Şubat 2, 2024).

Çakar, H., Güneş, A., Saraçoğlu, Ö. A., Boyacı, M., Yıldız, Ö. ve Akat, H. (2019a). İzmir ili Bayındır ilçesi süs bitkileri üreticilerinin üretime yönelik algı ve memnuniyet düzeyleri ve süs bitkileri üretiminin geliştirilmesi. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 56(1), 53-62. https//doi.org/10.20289/zfdergi.433124

Çakar, H., Köse, M. ve Saraçoğlu, Ö. A. (2023b). İzmir ili Bayındır ilçesi peyzaj özelliklerinin ekoturizm olanakları açısından değerlendirilmesi. Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi, 10(1), 76-87. https://doi.org/10.30910/turkjans.1206842

Çıkın, A. (2016). Bir başkadır kooperatifçilik. S.S. Tariş Zeytin ve Zeytinyağı Tarım Satış Kooperatifleri Birliği.

Doldur, H. (2008). Kesme çiçek üretimi ve ticareti. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü(16), 26-45.

Ellis, F. ve Biggs, S. (2001). Evolving themes in rural development 1950s-2000s. Development Policy Review, 19(4), 437-448.

Geray, C. (1968). Toplum kalkınmasının ekonomik ve sosyal yönleri. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 19, 155-166.

Güneş, G. (2016). Cumhuriyetin ilk yıllarında Bayındır. İzmir Araştırmaları Dergisi(4), 93-109.

Helmsing, B. (2003). Local economic development: new generations of actors, policies and instruments for Africa. Public Administration and Development, 23, 67-76.

International Trade Center (2025). Trade Map, https://www.trademap.org/Index.aspx.

İzmir Kalkınma Ajansı. (2015). İzmir bölge planı 2014-2023.

İzmir Büyükşehir Belediyesi, (2016). Küçük Menderes Havzası sürdürülebilir kalkınma ve yaşam stratejisi. 3 Kasım 2024 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/322265052_Kucuk_Menderes_Havzasi_Surdurulebilir_Kalkinma_ve_Yasam_Stratejisi adresinden edinilmiştir. İzmir.

Kalkınma Bakanlığı. (2018). On birinci kalkınma planı kırsal kalkınma özel ihtisas komisyonu raporu (2019-2023). Kalkınma Bakanlığı, Ankara.

Kurt, M. A. ve Yıldırım, Ü. (2016). Türkiye'de asbest yasağı ve bazı ithal ürünlerde asbest minerallerinin araştırılması. Niğde Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi, 5(2), 90-96.

Milliyet. (2023, 23 Ağustos). 11 Şubat 2024 tarihinde https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/antalya/aksekide-kuru-cicek-sektoru-yeniden-altin-cagini-yasamaya-basladi-13004125 adresinden edinilmiştir.

Mir, S. R. (2023). Dry flowers. Report and Opinion, 15(1), 28-46. 30 Nisan 2024 tarihinde www.sciencepub.net: http://www.sciencepub.net/report. adresinden edinilmiştir.

OECD. (2014b). Innovation and modernising the rural economy. OECD Publishing.

OECD. (2022a). Local economic and employment development (LEED) The culture fix creative people, places and industries. Paris: OECD Publishing. doi:https://doi.org/10.1787/991bb520-en.

Özçelik, G. ve Polat, S. (2016). Coğrafi bakımından küçük menderes havzası köy adları. İzmir Araştırmaları Dergisi(4), 57-91.

Patel, K. M., Chaudhary, M. ve Chaudhary, M. (2018). Floriculture ıncreasing women empowerment and liveihood development. 30 Nisan 2024 tarihinde https://www.gjoee.org/papers/861.pdf adresinden edinilmiştir.

Rodriguez-Pose, A. (2001). The role of the ılo in ımplementing local economic development strategies in a globalized world. Working Papers, London.

Süs Bitkileri ve Mamulleri İhracatçı Birliği. (2023). Türkiye süs bitkileri ve mamulleri sektör raporu 2023. 3 Eylül 2024 tarihinde http://www.susbitkileri.org.tr/images/d/library/98e54002-0285-47c4-ad9f-09d2fddb7f65.pdf adresinden edinilmiştir.

Swinburn, G., Goga, S. ve Murphy, F. (2006). Local economic development: a primer developing and implementing local economic development strategies and action plans. World Bank . 12 Şubat 2024 tarihindehttps://documents1.worldbank.org/curated/en/763491468313739403/pdf/337690REVISED0ENGLISH0led1primer.pdf adresinden edinilmiştir.

Şahin, A. ve Miran, B. (2008). Tarım işletmelerinde üretim dallarına göre işgücü kullanımının çok boyutlu analizi: Bayındır ilçesi örneği. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 45(1), 37-47.

Tarım ve Orman Bakanlığı (2021a). Ulusal kırsal kalkınma stratejisi (2021-2023). Ankara.

Tarım ve Orman Bakanlığı, (2023b). Kırsal kalkınma destekleri kapsamında tarıma dayalı yatırımların desteklenmesi hakkındaki tebliğ (Tebliğ No: 2023/51).

Tekeli, İ. (2018). İzmir belediyeciliğinde 2004-2018 döneminin öyküsü. İzmir : İzmir Büyükşehir Belediyesi Akdeniz Akademisi.

Thorbecke, E. (2009). Kalkınma doktirinin evrimi, 1950-2005. F. Şenses (Eds.), Neoliberal küreselleşme ve kalkınma seçme yazılar içinde (ss. 123-175). İletişim Yayınları.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2023). 12. Kalkınma planı (2024-2028).

Türkiye Geneli Süs Bitkileri ve Mamulleri İhracatı. (2022). 10 Şubat 2024 tarihinde http://www.susbitkileri.org.tr/BilgiMerkezi adresinden edinilmiştir.

Türkmenoğlu, G. ve Fakir, H. (2016). Isparta yöresinde doğal yayılış gösteren bazı bitki türlerinin kesme ve kuru çiçekçilikte kullanım olanakları. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 20(1), 148-154. https//doi.org/10.19113/sdufbed.31845

Uysal, Y. (2018). Yerel kalkınmaya verilen önem (tarım). İzmir modeli çalışmaları yerel kalkınma, çevre ve altyapı içinde (ss. 24-96). İzmir Büyükşehir Belediyesi.

Vidhya C., Senthilkumar, S. ve Manivannan, S. (2021). Recent trends in production of dry flowers and foliages. The Pharma Innovation Journal, 10(11), 2135-2139.

Wiyono, L. C., Mahanani, R. S. ve Kurniawan, B. P. (2022). Local economic develeopment strategies to accelerate sustainable economic growth. Advences in Social Science, Education and Humanities Research , 90-95.